

עיוני הפרשה

שיעורו השבועי של מרן המשגיח רבי מאיר ישראל שליט"א

גליון מס': 2
 י"ד אייר תשפ"ג - פסח שני
 פרשת: אמור
 זמני השבת:
 כניסה: 19:05 | יציאה: 19:56 | ר"ת: 20:48
 יו"ל ע"י ישיבת קיבוץ "נר ישראל"

עיונים

ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים וכו' כי אם לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו וכו' (ויקרא כא, א-ב)

בעשרת הדברות מצינו שהקדים אביו לאמו שנאמר כבוד את אביך ואת אמך (שמות כ, יב) ובגמ' בקידושין (ל-לא). מבואר הטעם תניא, רבי אומר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שכן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים, לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא כיבוד אב לכיבוד אם. וא"כ קשה מדוע כאן דמיירי בכיבודם בעניין להיטמא אליהם במותם הקדים אימו לאביו.

ת"י האבן עזרא וכיוון לדעתו ה"ה אליהו משיח כהן קדוש ה"ו, הקדים אמו לאביו לפי שהזכר חי יותר מן הנקבה. וההסבר בזה כפי שביארו התוס' בכתובות ד"ה רצה אינו פודה (נב). בשם הירושלמי לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים. וכן לקמן (פג:): ד"ה מיתה שכיחא. משום דרוב פעמים מסתכנת בלידה. [וכיום השתנו הטבעים ובציר איכא סכנתא].

ועוד הסבירו בזה החיד"א בספרו פני דוד וכן ר' אברהם פלאגי בזכותיה דאברהם עה"פ ויהי דאדם לנפש חיה ומתרגם אונקלוס לרוח ממללא שיש קיצבה לדיבוריו של אדם וכיוון שדרך נשים לדבר הרבה מסיימות את חייהן קודם. וכעין זה הסבירו שמחמת רוב דיבוריהן באות בקלות לידי לשון הרע ורכילות ולפי' מתות קודם.

וכן מצינו במדרש ששכר נתן הקב"ה לנשות ת"ח שימותו קודם בעליהם כדי שיכבדום במותן ולכן כאן גבי נשות הכהנים מתות קודם בעליהן.

והקשה ה"ה רן נחושתי' ה"ו אם כהסבר זה שהולכים אחר הקודם למות, מדוע הקדים הפסוק אשתו לאביו ואמו דהא מסתברא דהם ימותו קודם לה. וכן לא מובן עניין הקדמת בנו ובתו לאחיו ואחותו דלא מסתברא שימותו קודם להם.

לכן נראה לתרץ דקרא אזיל בתר קורבה ולפיכך הקדים אשתו שהיא כגופו ולאחמ"כ כ' אם ואב ואח"כ בנו ובתו ואחיו ואחותו. והקדמת אמו לאביו כדברי האבן עזרא שדרך נשים למות קודם. והקדמת בנו לבתו וכן אחיו לאחותו כדרך כל התורה שמקדים זכרים לנקבות דלא שייכא הכא הסתברות מיתת הנקבה קודם לזכר.

ובס' תולדות יצחק ת"י שכיון שהקדים אשתו לפי שהיא כגופו הסמיך לה הנקבה שהיא אמו ואחרי שכ' אביו הסמיך לו הבן וכ' לאחר הבת אחיו ולא אחותו לפי שיש בה סייג שבתולה דווקא.

ובחזקוני ובדעת זקנים ת"י שהקדים אמו לאביו לפי שהיא ודאי אמו משא"כ אביו שספק שמא הלכה והיתה עם אדם אחר.

והקשה ע"כ ה"ה רן נחושתי' ה"ו דא"כ אין הוא כלל כהן אם זינתה אמו ומותר ליטמא לכל אדם אפי' אינו אביו. ות"י הגר"ש אביעזר שליט"א אמנם מותר לו ליטמא גם לאימו וגם לאביו המסופק אבל ודאי שמחוייב קודם ליטמא לאמו מדין כיבוד אם בודאי מאשר לבעל אמו שלא מחוייב בכבודו בפניה.

אבל קשה דבהמשך הפרשה (שם י-יא) כתוב והכהן הגדול מאחיו וכו' לאביו ולאמו לא יטמא, הקדים אביו לאמו. מדוע לא הקדים הפסוק אמו לאביו כדרך שעשה לעיל משום שנקבות קודמות למות.

ות"י ר' שניאור זלמן יחננוב שליט"א דע"פ החזקוני לק"מ שהפסוק התחיל בדבר הפשוט שלאביו לא יטמא לפי שהוא ספק ואחר כ' אמו לחדש דאע"פ שודאי בא ממנה, לא יטמא לה.

המהרי"ל דסקין ת"י וכיון לדעתו ר' אורי יצחק שליט"א דמחוייב המציאות

שאביו של כה"ג ימות קודם לאם לפי שמעביר לבנו הכהונה הגדולה בירושה ואם תמות קודם לאביו שוב יכול ליטמא לה כדרך שמטמא כהן הדיוט לאמו.

ואין להקשות דאיך יקרא כהן גדול מיד לאחר מיתת אביו, את"ל שכן הוא מיד במיתת האב הבן יורשו והופך לכהן גדול ומצווה עליו הפסוק שלא ליטמות לאביו שמת, או דמיירי שאביו חלה ושימש במקומו ולאחמ"כ מת אביו ומצווהו קרא על איסור הטומאה לאביו.

והאמרי בינה ת"י דהפסוק מדבר על שבעת ימי המילואים שעשה משה לאהרון ובניו. ולאהרון כבר מתו שני הוריו עמרם ויוכבד במצרים [ע"ש שהביא מקורות לדבריו] ולפי' לא שייך בו לאביו ולאמו לא יטמא. אלא דהפסוק מיירי באלעזר בנו שהי' כה"ג אחריו וציווי זה של לא יטמא היינו אחרי שימות אביו אהרון שאז יהיה כה"ג ולפי' הקדימו.

ואף גבי נזיר דכתיב (במדבר ו, ז) לאביו ולאמו ולאחיו ולאחתו לא יטמא יש לתרץ כדברי החזקוני הנ"ל.

ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וכו' מלחם אביה תאכל (כב, יג)

הגמ' בגיטין (צ). מביאה מח' תנאים מתי אדם יכול לגרש את אשתו. בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר (דברים כד, א) כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו שנאמר כי מצא בה ערות דבר ר' עקיבא אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנאמ' (שם) והיה אם לא תמצא חן בעיניו. ובדברי ב"ש הגמ' מעמידה דדבר ערוה היינו שיש בה ב' עדים שנטמאת ולפיכך יתן לה גט, הלא"ה אין נותנין לה גט.

לפי"ז יש להקשות על הפסוק כאן, ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה דאליבא דב"ש שאין מגרשין אישה אלא אם זינתה, מדוע כשחוזרת לבית אביה אומר הפסוק שאוכלת בתרומה הא קיי"ל דזונה אינה אוכלת בתרומה. ת"י ה"ה יונתן כלפון ה"ו דבגמ' בימות (סד). מבואר דאדם שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה ובזה גם ב"ש מודו שמגרשה. ויש לדייק זאת אף מלשון הפסוק וזרע אין לה היינו דזוהי סיבת גירושה.

ועוד ת"י ע"פ דברי הגמ' ביבמות (פז): האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה ואף הכא מיירי בהכי שהלכה וניסת ע"פ פסק ב"ד לאחר שבאו עדים שמת וחזר בעלה שמתגרשת ואינה נחשבת לזונה בכך שע"פ ציווי ב"ד עשתה ולכן כשחוזרת אל בית אביה אוכלת בתרומה.

עוד יש ליישב ע"פ דברי הגמ' שם אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו והיינו דאם עבר וגירשה מה הדין א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס (דברים כב, יט) לא יוכל לשלחה כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר קאי, התם הוא דגלי רחמנא אבל הכא מאי דעבד עבד. ואין להקשות מהא דקיי"ל "דאי" לא כתב קרא והיינו שהפסוק לא מדבר במקרה שאדם עבר על ציווי התורה, דמבואר ביבמות (עט): דקרא לא כתב דאי רק להיתרא אבל לאיסורא כתב. (פנ"י).

בס' נר חוה ת"י וכיון לדעתו ר' שניאור זלמן יחננוב שליט"א, דמיירי בבית כהן הנשואה לכהן ונאנסה ומבואר בגמ' בימות (נב): לפי הא"ד אסורה לבעלה משום טומאה וחייב לגרשה אבל לא נחשבת זונה כיון שהיה באונס וכ"פ הראב"ד (פ"א מא"ב הכ"ב) ומעתה משכחת לה בת כהן גרושה בגלל שמצא בה דבר ערוה ומ"מ לא נפסלת לתרומה ולכן שבה אל בית אביה ואוכלת ולפי' ת"י זה אתי שפיר מדוע הפסוק הקודם כתיב ובת כהן כי תהיה

עיונים

לאיש זר ובפסו' זה לא הזכיר הכתוב שנשואה לזר כיון דמיירי בכל גונוי בין נשואה לזר והתאלמנה ובין נשואה לכהן ונאנסה ולשאר התנאים אפי' מצא נאה הימנה. שאסורה לבעלה הכהן ומצווה לגרשה ומ"מ אוכלת בתרומה כשחוזרת לבית אביה.

ת' נוסף ע"פ המבואר בירושלמי (פ"ט ה"א) דאף אליבא דב"ש היוצאה וראשה פרוע צדדיה פרומין וזרועותיה חלוצות יכול לגרשה.

והחתם סופר בספר תורת משה ת"י עפ"י הגמ' בכתובות כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ואף הכא מיירי בבת כהן שבעלה הלך למלחמה וכו' לה גט וכששבה אל בית אביה אוכלת בתרומה ויש לדייק זאת מלשון הפסו' ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, גרושה לפי שהביא לה בעלה גט טרם צאתו למלחמה ואלמנה דנהרג שם.

והפני הושע (גיטין צ.) ת' דלפי שיטת הפוסקים דב"ש וכו' לא נחלקו אלא בזיווג ראשון, הפסו' מיירי בזיווג שני שאף ב"ש יודו דמצי מגרשה אף בלא דבר ערווה. ואף לשיטת הפוסקים דאף בזאת נחלקו מ"מ מודו דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא לענין לגרשה בע"כ אבל מדעתה שרי וכדאיתא בש"ע אבהע"ז (סי' קי"ט ס"ב).

והחתן של בעל השפת אמת ת' דמיירי בבת כהן שנשאה ישראל ומת ונפלה לפני אחיו שהוא מחייבי לאוין דמדאורייתא בא עליה ביאה ראשונה ומגרשה לפי שעשה דיבום דוחה לא תעשה דחייבי לאוין ואפשר לדייק זאת מהפסו' אלמנה וגרושה אלמנה מן בעלה הראשון וגרושה מן היבם.

המהרשד"ם ת' דהכא מיירי באשתו מן האירוסין דיכול לגרשה אף לדעת ב"ש. ויש לדייק כן דבפסו' הראשון כתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר מ' שנשאה שעשה בה הויה ואילו בקרא דידן כתיב ובת כהן כי תהיה והיינו מן האירוסין דעדיין לא נישאת לו. אלא שהפנ"י (דלעיל) הביא פי' זה משם ספר גט פשוט ודחאו ע"ש.

פרפראות

דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש: (כג, כד)

הגמ' בראש השנה (ט:): מקשה סתירה בין הפסוקים, דהכא כתיב בקרא זכרון תרועה ואילו בפרשת פנחס בפרשת המועדות כתיב (במדבר ט, א) ובחדש השביעי וכו' יום תרועה יהיה לכם. מתרצת הגמ' לא קשיא כאן בראש השנה שחל בשבת שאין תוקעים בשופר שמא יטלטלנו רק מזכירין פסוקי שופרות ולכן נאמר זכרון תרועה. ואילו שם מדובר בר"ה שחל ביום חול דאז תוקעין בשופר ושפיר מקרי יום תרועה.

שואל הגאון מוילנא מדוע לא הזכירה התורה בפרשתנו את ר"ה שחל בחול שיותר תדיר, ובפרשת פנחס שהיא מאוחרת יותר יזכיר ר"ה שחל בשבת שהוא הפחות מצוי.

ומתריך באופן נפלא עפ"י המבואר בשבת (פז): שפסח שבאותה שנה שיצאו במצרים חל ביום חמישי נמצא לפי"ז שיום ג' של פסח חל להיות בשבת ויש לנו כלל בקביעת המועדות כמ"ש בשו"ע (סי' תכ"ח ס"ג) סימן לקביעת המועדים; א"ת ב"ש, ג"ר ד"ק, ה"ץ ו"ף, פירוש: ביום ראשון של פסח יהיה לעולם ט"ב וסימן: על מצות ומרורים יאכלוהו (במדבר ט, יא). ביום ב' בו שבועות, וביום ג' בו ר"ה, ביום ד' בו קה"ת שהוא שמחת תורה, ביום ה' בו צום כיפור, ביום ו' בו פורים. ולפי' כיון שחל פסח ביום חמישי יוצא שר"ה

הראשון לצאתם מארץ מצרים חל בשבת ולכן התחיל הפסו' בר"ה שחל בשבת ולשנה הבאה שחל ביום חול רגיל כ' בפרשת פנחס יום תרועה. מוסיף הגאון שבזה יתיישב עוד דבר נפלא מדוע לקמן בפסו' ל"ד גבי סוכות נאמר דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי "הזה" חג הסוכות וכו' ואילו בפסו' מ' שמדבר על נטילת ד' מינים ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' לא נאמר "הזה". אך לפי מה שהתבאר הדבר כפתור ופרח כיון שבאותה שנה חל סוכות בשבת ויש מצוה לשבת בסוכה גם בסוכות שחל בשבת כ' הזה לחייבנו במצוות ישיבה בסוכה, אבל גבי ולקחתם לכם לא שייך לומר ביום הזה שהרי חל בשבת ובו לא נוטלין הלולב.

כל מלאכה לא תעשו חקת עולם לדרתכם בכל משבתיכם: שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם: (שם, לא-לב)

יש להקשות מדוע לא נאמר חוקת עולם לדורותיכם בסוף העניין אחר איסור עשיית מלאכה וציווי העינוי אלא נכתב באמצע אחר איסור המלאכה בלבד.

מיישב התפארת יונתן עפ"י הגמ' מו"ק (ח). דשם מבואר ששלמה המלך עשה חנוכת הבית לבית המקדש עשרה ימים ובתוכם יום כיפור והעם אכלו ושתו וששו בשמחת המקדש ונמצא א"כ שהציווי של ועניתם את נפשתיכם לא נתקיים לעולם לדורותיכם שהרי בדורו של שלמה אכלו ושתו אבל איסור מלאכה נהגו אף באותו יום"כ דימי שלמה ולכן דווקא שם נאמר חוקת עולם.

ויניחוהו במשמר כי לא פורש מה יעשה לו: (שם כד, יב)

ופירש"י שלא ידע האם המקלל חייב מיתה או לא. הקשו המפרשים מדוע משה לא בדק עפ"י הענן כמו שעשה בבנות מואב דכתיב התם (במדבר כה, ד) והוקע אותם לה' נגד השמש, ופירש"י שהעמידן נגד השמש ומי שחטא בבנות מואב היה הענן מתקפל מעליו והיתה השמש כנגדו שהענן היה פולט את כל מי שחייב מיתה א"כ גם כאן יכל משה רבינו לבדוק עפ"י בדיקת הענן.

ותי' המשך חכמה עפ"י דברי בעל הטורים (במדבר י, כה) שכל שבט דן פלטם הענן כיון שהיה עמהם פסל מיכה והמקלל היה משבט דן כדברי הפסו' ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן. בין כה וכה פלטו הענן קודם לכן לפיכך וינחהו במשמר לידע מה יעשה לו.

מוסר

תספרו חמשים יום (כג, טז)

הגמ' במכות (כב): אמר רבא: כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא.

בס' איילת השחר מובא ששאלו את הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל מדוע הגמ' לא הביאה ראייה מקרא דידן תספרו חמשים יום ואתו רבנן בצרו חדא ואמרו תספרו ארבעים ותשעה ימים.

ותי' הגרא"ל וכיוון לדעתו ה"ה דניאל מימון הי"ו דבפסו' קודם מוכח שהוא ארבעים ותשעה דכתיב שבע שבתות תמימות תהייה והוא ארבעים ותשע משא"כ בפסו' שהביא הגמ' כתיב בהדיא ארבעים יכנו (דברים כה, ג).

אולם הגאון מאוסטרובצה תי' על דרך המוסר דרבא אמר "ולא קיימי מקמי גברא רבה" מתי אדם נקרא גברא רבה רק כשהוא מוריד מכה אחת ליהודי ובמקום להכותו ארבעים, מכה אותו שלושים ותשע.

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לנדיב הדגול הבחור החשוב מבחירי הישיבה

ה"ה יעקב פרץ הי"ו

לרגל אירוסיו עב"ג תחי'

יה"ר שיעלה הזיווג יפה ויתברכו בכל מילי דמיטב